

Asia: VN/20544/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 pykälään koskien oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia?

Pidämme pykälän otsikkoesitystä hyvänä, sillä se kuvaa nykyistä paremmin, mistä kyseisessä pykälässä säädetään. Pidämme hyvänä, että 1 momentissa olevista arvioinnin kohteista on poistettu nykyisessä laissa vielä oleva edistymisen arviointi, joka lähtökohtaisesti on laadullista ja kuvailevaa. Pidämme hyvänä myös työskentelyn arvioinnin tarkentaminen osana oppiaineen arviointia.

Pykälän 2 momentissa oleva ilmaus suhteessa oppiaineen tavoitteisiin ja arviointikriteereihin tavoitteisiin tulee täsmentää esim. seuraavalla tavalla: ... suhteessa oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseen ja arvioinnissa käytettään tavoitteisiin perustuvia TAI tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Nyt pykälän 2 momentin linjaus on harhaanjohtava ja epätarkka.

Pykälän 4 momentissa oleva täsmennys päättöarvioinnin kohdentumisesta oppiaineen osaamiseen ja työskentelyyn on hyvä, jopa kaivattu lisäys.

Täsmenäisimme vielä 4 momentin virkettä sanalla osaamisen, jolloin se kuuluisi: Perusopetuksessa annetun osaamisen arvioinnin olisi tärkeää...

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 a pykälään koskien oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä?

Pidämme kyseistä, uutta pykälää hyvänä. Se korostaa ja muistuttaa, että nimen omaan opettaja (ei rehtori) tekee arviointityötä virkavastuulla. Myös käyttäytymisen arvioinnin mukaan tuominen tähän pykälään toivottavasti johtaa jatkossa siihen, että yläkouluissa ymmärretään, että kaikki oppilasta opettavat opettajat antavat käyttäytymisen arvosanan. Näkemyksemme mukaan näin ei suinkaan aina tapahdu, ja se johtaa tilanteisiin, joissa oppilaan käyttäytymisen arvioinnista voi olla päättämässä hyvinkin eri määrä opettajia.

Myös pykälässä oleva vuosiluokan jättämisen perusteet ovat nykyiseen verrattuna täsmällisemmät ja yksityiskohtaisemmat.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 b pykälään koskien todistuksia?

Myös tämä uusi pykälä on mielestämme perusteltu, ja siinä uutena elementtinä oleva 9.-vuosiluokan välitodistus tukee mielestämme oppilaan ja huoltajan oikeutta saada (perusopetuksen päättövaiheessa) realistinen käsitys oppilaan osaamisesta.

Onko teillä muita huomioita esitykseen?

Esittelytekstissä toisen kappaleen ensimmäinen virke tulisi olla...oppilasta arvioitaisiin suhteessa oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseen ja arvioinnissa käytettäisiin arviointikriteereitä. Sama korjaus myös taustamuistion sivulle 23 (lukuun 3 Tavoitteet ja lukuun 4.1) On hyvä, että oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista on päädytty säätämään perusopetuslaissa nykyistä laajemmin ja täsmällisemmin.

Pidämme sivulla 11 (Pulkkinen et al. 2024) esitettyjä toimenpiteitä (ts. arviointikriteereiden selkiyttämistä, tavoitteiden (tieto-, taito ja työskentelytavoitteiden) painotusta, kompensatioperiaatteen sekä työskentelyn arvioinnin selkiyttämistä) ensisijaisen tärkeänä arvioinnin yhdenvertaisuuden toteutumiseksi erityisesti perusopetuksen päättövaiheessa, kun oppilaiden oppimäärää eri oppiaineissa arvioidaan. Nykyiset arviointisäädökset ja -normit antavat liikaa ”väljyyttä” tulkita niitä hyvinkin erimittaisesti, kuten yllä viitatussa PARVI-hankkeen raportissa todetaan.

Pidämme jo 1990-luvulla esitettyä tehtäväpankkia hyvänä ratkaisuna siihen, miten opettajat voisivat kalibroida omaa arvosananatolinjaansa, jota he eivät tällä hetkellä voi tehdä. Tehtäväpankki toimisi pedagogisena ratkaisuna, mutta toimiakseen se edellyttäisi käsittääksemme seuraavaa:

- Tehtävien tulee olla esitestattuja ja niiden tulee olla selkeästi erottelevia
- Pankin käyttöönotto edellyttää suurta määrää tehtäviä, jotka on laadittu spesifisti tiettyihin oppiainekohtaisiin tavoitteisiin ja sisältöihin.
- Tehtäväpankin tulee olla kunnille / kouluille maksuton palvelu (maksullinen palvelu tuottaa epätasa-arvoa tehtäväpankin käyttämisessä)

Tehtäväpankin käyttö olisi hyvä perustua vapaaehtoisuuteen ja siihen, että opettajat itse kalibroisivat tehtäväpankin. Tehtäväpankki toteutuessaan tukisi opettajan arviointityötä, mutta myös oppilaiden ja heidän vanhempiensa käsitystä oppilaan osaamisesta eri oppiaineissa.

Kilpi ym. (2025) tuovat raportissaan esiin, että valtakunnallisesti äidinkielen ja kirjallisuuden, matematiikan ja A1-kielen osaamista olisi hyvä arvioida kansallisesti joko 7.-luokan lopussa tai 8.-luokan alussa. Arviointi tukisi oppilaiden ja heidän huoltajiensa käsitystä ns. perustaitojen hallinnassa ja antaisi tosiasiallisen mahdollisuuden vielä mahdollisesti täydentäviin toimenpiteisiin ennen oppimäärän päättymistä.

HUOM! Ko. kansallista arviointia ei kannata sijoittaa 9.-vuosiluokalle, koska arviointitieto saattaa tulla oppilaalle liian myöhään. Lisäksi opetuksen järjestäjät jaksottaessaan esim. ko. oppiaineita saattavat asettaa yhdeksäsluokallaiset tahtomattaan eriarvoiseen asemaan, jos esim. matematiikkaa opetetaan pääsääntöisesti syyslukukaudella ja vähemmän esim. yhdeksännen luokan keväällä.

Kohdassa 4.1.2 todetaan, ettei uudistuksella ole taloudellisia vaikutuksia. Mikäli tehtäväpankki kuitenkin toteutetaan muistiotekstissä kuvatulla tavalla, aiheutuu siitä kustannuksia taholle (esim. KARVI?), joka tehtäväpankin tehtävät laatii ja hallinnoi yhdessä opetuksen järjestäjätahojen kanssa. Tehtävä on joka tapauksessa toteutuessaan uusi ja siihen tulee varata riittävät taloudelliset resurssit.

Ehdotuksessa kiinnittyy huomio siihen, että siinä ei näytetä huomioivan lainkaan OECD:n marraskuussa 2025 julkaisemaa raporttia Education for Human Flourishing A Conceptual Framework (OECD 2025) ja siinä hahmoteltua käännettä, jonka siirtää koulutusajattelun painopistettä inhimillisen pääoman teoriasta kohti inhimillistä kukoistusta koulutuksen päämääränä. Kuitenkin Suomi on yksi niistä seitsemästä maasta, jotka ovat olleet aktiivisesti kehittämässä tätä uutta lähestymistapaa koulutukseen jo viiden vuoden ajan.

Raportissa todetaan, että tämä OECD:n hahmottelema linja olisi syytä ottaa huomioon kansallisessa koulutuspolitiikassa: "It is a vital ingredient in [...] a contribution to national policymaking, for countries wishing to reorient education purposes, policies and practices. (OECD 2025.22)

OECD:n raportissa todetaan edelleen, että nämä ajatukset koulutusajattelun painopisteen siirtämisestä eivät voi toteutua, ellei myös arviointitapoja muuteta. Arvioinnin on huomioitava erilaiset inhimilliseen kukoistukseen ja planetaariseen viisauteen liittyvät sosio-emotiaaliset ja kognitiiviset tekijät ja metataidot.

Saarinen Taina
Jyväskylän yliopisto Koulutuksen tutkimuslaitos